

Sygn. akt I ACa 334/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Wiesława Kaźmierska
Sędziowie:	SA Dariusz Rystał (spr.) SA Edyta Buczkowska-Żuk
Protokolant:	sekr. sądowy Justyna Kotlicka

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2013 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa (...) w W.

przeciwko P. B.

o uznanie czynności za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 29 listopada 2012 r., sygn. akt I C 1049/10

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

D. Rystał W. Kaźmierska E. Buczkowska – Żuk

Sygn. akt I ACa 334/13

UZASADNIENIE

Powódka (...) w W. Oddział Terenowy w S. w pozwie z dnia 20 października 2010 r., uzupełnionym pismem procesowym i z dnia 13 grudnia 2011 r. wniosła przeciwko pozwanemu P. B. o uznanie za bezskuteczną względem niej czynności prawnych w postaci umów darowizny udziału do nieruchomości, dokonanych na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako zdziałanych z pokrzywdzeniem wierzyciela do wysokości wierzytelności przysługującej powódce,

W uzasadnieniu powódka wskazała, że wyzbycie się przez dłużnika opisanych w pozwie udziałów powoduje, że uzyskanie zaspokojenia z zajętych nieruchomości może być znacznie utrudnione, biorąc pod uwagę ilość

zajęć komorniczych oraz wpisów hipotecznych na przedmiotowych nieruchomościach i udział, w jakim powódka uczestniczyła w toczącej się egzekucji może być niewystarczający.

Pozwany P. B. w odpowiedzi na pozew z dnia 3 stycznia 2011 r. oraz w dalszych pismach procesowych z dnia 18 stycznia 2011 r., 7 marca 2011 r., 24 października 2011 r., 27 grudnia 2011 r., 23 stycznia 2012 r. oraz 29 lipca 2012 r. wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W uzasadnieniu pozwany potwierdził fakt przyjęcia od swoich rodziców R. i H. B. w formie darowizny udziałów w nieruchomościach określonych w pozwie i rozszerzeniu powództwa.

Jednocześnie pozwany podkreślił, że przyjmując darowizny, przyjął na siebie obowiązek zapłaty za zobowiązania rodziców wynikające z licznych hipotek, ponadto w dniu zawarcia umów były prowadzone egzekucje komornicze.

Pozwany zaznaczył przy tym, że brak jest szczególnego związku pomiędzy niewypłacalnością dłużnika, o którym mowa w art. 527 § 2 k.c., a kwestionowanymi czynnościami przez powódkę. W ocenie pozwanego nie można uznać, iż dłużnik stał się wypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego, czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie, wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności, o czym świadczy pismo Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G., z którym wymienieni są wierzyciele hipoteczni korzystający z pierwszeństwa zaspokojenia przed wierzycielami takimi, jak powódka. W opisanej sytuacji pozwany podniósł, że jego zachowanie nie przejawia znamion celowego działania przeciwko powódce.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z 29 listopada 2012 r. uznał za bezskuteczne w stosunku do powódki następujące umowy:

1. umowę darowizny udziału do $\frac{1}{2}$ w nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy V Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 6 marca 2006 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;
2. umowę darowizny udziału do $\frac{1}{6}$ części w nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy V Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;
3. umowę darowizny udziału w $\frac{1}{2}$ części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;
4. umowę darowizny udziału w $\frac{1}{2}$ części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;
5. umowę darowizny udziału w $\frac{1}{2}$ części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;
6. umowę darowizny udziału w $\frac{1}{2}$ części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10

lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako działaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;

7. umowę darowizny udziału w 1/2 części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako działaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;

8. umowę darowizny udziału w 1/6 części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. przez dłużnika powódki R. B. jako działaną z pokrzywdzeniem wierzyciela;

9. umowę darowizny udziału w 1/2 części nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) – akt notarialny Rep. A (...) sporządzony przed Notariuszem M. K. w dniu 10 lipca 2007 r. - dokonaną na rzecz pozwanego P. B. jako działaną z pokrzywdzeniem wierzyciela

do wysokości wierzytelności przysługującej powódce w stosunku do R. B. w kwocie 695.609,85 zł z odsetkami ustawowymi w stosunku rocznym w wysokości 13 % od 11 czerwca 2003 r. do 29 września 2003 r. i 12,25 % od 25 września 2003 r. do dnia zapłaty, wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie w dniu 10 października 2003 r. w sprawie o sygn. akt VIII GC 539/03 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności w dniu 24 lipca 2006 r., przy uwzględnieniu, że postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2009 r. sygn. akt VIII GCo 13/09 Sąd Okręgowy w Szczecinie nadał powyższemu wyrokowi klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika – H. B. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową i zezwolił powódce na prowadzenie egzekucji z powyższych nieruchomości w celu zaspokojenia jej wierzytelności.

Jednocześnie umorzył postępowanie co do żądania uznania za bezskuteczną wobec powoda czynności prawnej w postaci umowy darowizny udziału do 1/6 części w nieruchomościach, dla których Sąd Rejonowy V Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgi wieczyste KW (...) oraz KW (...) – objętej aktem notarialnym Rep. A (...) z dnia 9 sierpnia 2005 r. oraz orzekł w przedmiocie kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy w swoim uzasadnieniu wskazał, że ustalił poniższy stan faktyczny.

Wyrokiem z dnia 10 października 2003 r., w sprawie o sygn. akt VIII GC 539/03 (po uprzednim wydaniu nakazu w postępowaniu upominawczym w dniu 14 lipca 2003 r. sygn. akt VIII GNc 778/03) Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od R. B. na rzecz (...) w W. Oddziału Terenowego w S. kwotę 695.609,85 zł z odsetkami ustawowymi w stosunku rocznym w wysokości 13 % od 11 czerwca 2003 r. do 29 września 2003 r. i 12,25 % od 25 września 2003 r. i nakazał ściągnąć od R. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w S. kwotę 36.380,50 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu nieuiszczonej przez zwolnionego od niej ustawowo powoda.

W dniu 25 maja 2003 r. H. B. upoważniła swojego męża R. B. w formie aktu notarialnego do dowolnego zarządzania i dysponowania całym jej majątkiem, to jest do nabywania na jej rzecz ruchomości, nieruchomości i praw od dowolnych osób, w tym również od pełnomocników oraz do ich zamiany, obciążania i zbywania w dowolnej formie i na warunkach według uznania pełnomocników do ustanawiania w jej imieniu praw rzeczowych i służebności, do ustanawiania hipotek oraz do reprezentowania jej przed sądami.

W dniu 6 marca 2006 r. została zawarta umowa darowizny pomiędzy R. B. i jego synem P. B. objęta aktem notarialnym Rep A (...).

Stosownie do § 2 tej umowy R. B. darował swojemu synowi P. B. swój udział wynoszący 1/2 część w nieruchomości rolnej, składającej się z działek nr (...) położonych w C., gmina K., z działek nr (...) położonych w G., gmina K., z działki nr (...) położonej w G., gmina K., z działki nr (...) położonej w M., gmina K., z działek nr (...) położonych w C., gmina

K. o łącznej powierzchni 1.027.6806 ha, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW (...). W § 6 umowy strony określiły wartość przedmiotu umowy na 1.027.700 zł. Nadto R. B. oświadczył, że w księdze wieczystej są ujawnione hipoteki i ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji (szczegółowo w akcie notarialnym nie opisano ich).

W dniu 10 lipca 2007 r. została zawarta umowa darowizny pomiędzy R. B., a jego synem P. B. objęta aktem notarialnym Repertorium A numer (...).

Stosownie do tej umowy R. B. oświadczył, że jest :

- właścicielem wraz z żoną J. B. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej nieruchomości miejskiej zabudowanej położonej w N. przy ul. (...), obręb (...), stanowiącej działkę nr (...) dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w G. KW (...), – na nieruchomości tej ustanowiona została hipoteka kaucyjna do kwoty 5.000.000,00 zł na rzecz (...) spółka z z o.o. w G., hipoteka kaucyjna do kwoty 5.000.000,00 zł na rzecz Banku (...) S.A. w S. i hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 15.000. złotych na rzecz (...) spółka z o.o. w W.. Nadto R. B. oświadczył, że w dziale II tej księgi wieczystej jest wzmianka o wszczęciu egzekucji Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ś. na rzecz (...) spółka z o.o. w W., wpis o przyłączeniu się wierzyciela (...) spółka z z o.o. w G. do toczącej się egzekucji z nieruchomości prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G., wpis o przyłączeniu się wierzyciela Zakładów (...) S.A. do toczącej się egzekucji z nieruchomości prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G., wpis o przyłączeniu się Banku (...) S.A. w K. do toczącej się egzekucji z nieruchomości prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G. (§ 1). Nadto (w § 9) R. B. oświadczył, że umową z dnia 14 września 2002 r. aktem notarialnym Repertorium A (...) wyłączona została obowiązująca w jego małżeństwie wspólność ustawowa małżeńska.

- właścicielem udziału wynoszącego 1/2 nieruchomości położonej w N. przy ul. (...), obręb (...), dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w G. KW (...), składającej się z działek nr (...) o łącznym obszarze 663 m⁽²⁾, że nieruchomość ta zabudowana jest budynkiem mieszkalnym o kubaturze 1070 m⁽³⁾ – na udziale tym ustanowiona została hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 400.000,00 zł na rzecz Skarbu Państwa (§ 2),

- właścicielem udziału wynoszącego 1/2 część w nieruchomości położonej w N. przy ul. (...), obręb nr (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 94 m⁽²⁾, dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w G. KW (...), – na udziale tym ustanowiona jest hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 100.000,00 zł na rzecz Skarbu Państwa,

- właścicielem udziału wynoszącego 1/2 część w nieruchomości położonej w N. - składającej się z działek nr (...) położonych przy ul. (...) w obrębie (...), z działki nr (...) położonej przy ul. (...) w obrębie (...), z działek nr (...) położonych w obrębie (...) o łącznym obszarze 6044 m² i nieruchomość ta zabudowana jest halą magazynową – produkcyjną, budynkiem produkcyjnym i wiatą, dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w G. KW (...), na udziale tym ustanowiona jest hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 700.000,00 zł na rzecz Skarbu Państwa (§4),

- właścicielem udziału wynoszącego 1/2 część w prawie wieczystego użytkowania do dnia 5 grudnia 2089 r., działki nr (...) o powierzchni 2565 m² i we własności stanowiących odrębną nieruchomości budynków, dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w G. KW (...)- na udziale tym ustanowiona jest hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 1.600.000,00 zł na rzecz Skarbu Państwa (§5),

- właścicielem udziału wynoszącego 1/2 część w prawie wieczystego użytkowania do dnia 5 grudnia 2089 r., działki nr (...) o powierzchni 1.0893 ha i we własności stanowiących odrębną nieruchomości budynków, dla której w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w S., Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w P. KW (...) – na udziale tym ustanowiona jest hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 1.789.000,00 zł na rzecz Banku (...) S.A. (...) w G. (§6)

- właścicielem udziału wynoszącego 1/6 część w nieruchomości położonej w obrębie K., gmina O., stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 26,51 ha, nieruchomość ta nie jest zabudowana, dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg

Wieczystych SR w G. KW (...) - na udziale tym ustanowiona jest hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 100.000,00 zł na rzecz Skarbu Państwa (§7),

- właścicielem udziału wynoszącego 1/6 część w nieruchomości zabudowanej położonej w C., gmina K., składającej się z działek nr (...) o powierzchni 17,6531 ha, dla której jest prowadzona w Wydziale Ksiąg Wieczystych SR w G. KW (...) - na udziale tym ustanowiona jest hipoteka przymusowa kaucyjna do kwoty 3.000.000,00 zł na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w (...) (§8),

Zgodnie z § 10 tej umowy R. B. darował synowi P. B. swoje udziały w prawach do nieruchomości opisanych wyżej.

W § 13 strony oświadczyły, że wartość przedmiotu umowy zamyka się kwotą 4.500.000 zł

Pismem z dnia 6 marca 2009 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w G., prowadzący egzekucję pod KM 1823/06 przeciwko R. B. i H. B., poinformował Agencję Nieruchomości Rolnych w W. Oddział Terenowy w S., że stan spraw na dzień 6 marca 2009 r. wyniósł około 35.000.000 zł i w chwili obecnej egzekucja pozostaje skuteczna jedynie do nieruchomości. Wierzycielami hipotecznymi korzystającymi z pierwszeństwa do zaspokojenia się z nieruchomości przed wierzycielami osobistymi są m.in.: (...) S.A. O/G., (...) S.A. w S., Urząd Wojewódzki w S., Skarb Państwa - Starosta (...), (...) Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W., Urząd Skarbowy w G., (...) sp. z o.o. w W..

Postanowieniem z dnia 10 września 2010 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ł. umorzył postępowanie egzekucyjne KM 1059/08 z wniosku Agencji Nieruchomości Rolnych w W. Oddział Terenowy w S. przeciwko dłużnikowi R. B. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

Postanowieniem z dnia 13 października 2010 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w G. umorzył postępowanie egzekucyjne o sygn. akt KM 1573/08 z wniosku Agencji Nieruchomości Rolnych w W. Oddział Terenowy w S. przeciwko dłużnikom H. i R. B. do nieruchomości KW (...) i KW (...), wobec niesprzedania na obu terminach licytacji wyżej wymienionych nieruchomości.

Pismem z dnia 24 stycznia 2011 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w G., prowadzący postępowanie egzekucyjne pod KM 1887/08 poinformował Agencję Nieruchomości Rolnych w W. Oddział Terenowy w S., iż przeciwko dłużnikom H. i R. B. prowadzonych jest około 54 postępowań egzekucyjnych, a łączna kwota zadłużenia wynosi około 63.701.619,00 zł

Pismem z dnia 24 stycznia 2011 r. KM 22/11 Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w S. poinformował Agencję Nieruchomości Rolnych w W. Oddział Terenowy w S., iż nie wyegzekwował od dłużnika R. B. żadnych kwot na rzecz wierzyciela w sprawie egzekucyjnej KM 5199/08 (obecnie KM 22/11). Ponadto Komornik sądowy wskazał, że przeciwko dłużnikowi prowadzone są inne postępowania egzekucyjne o sygn. akt KM 1065/04 (razem z H. B.), KM 2212/04 (razem z H. B.), KM 1059/05 (razem H. B.), KM 4208/05 (razem H. B.), KM 1006/09 (razem H. B.), KM 1545/09, KM b1617/09, KM 22/11 na łączną kwotę 33.458.775,85 zł (łącznie z kosztami egzekucyjnymi). Komornik Sądowy zaznaczył przy tym, iż w postępowaniach egzekucyjnych KM 1545/09 i KM 1617/09 prowadzona jest egzekucja z praw wieczystego użytkowania nieruchomości stanowiących:

- niezabudowaną działkę nr (...) o powierzchni 1252,00 m⁽²⁾ położonej przy ul. (...) w S., dla której Sąd Rejonowy w S. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) (udział 1844/10000),

- zabudowane działki nr (...) o powierzchni 7830,00 m² położone przy ul. (...) w S., dla której Sąd Rejonowy w S. V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...).

Ponadto Komornik Sądowy poinformował Agencję Nieruchomości Rolnych w W. Oddział Terenowy w S., iż przeciwko małżonce dłużnika H. B. prowadzona jest również egzekucja z nieruchomości (udział 1/2) objętej księgą wieczystą nr (...) położonej w miejscowości O., gmina P.. R. B. swój udział 1/2 części w nieruchomości objętej księgą wieczystą

nr (...) zbył na rzecz syna P. B. na podstawie umowy darowizny z dnia 10 lipca 2007 r., Rep. A (...) i darowizna ta nastąpiła po zajęciu przedmiotowej nieruchomości w sprawie KM 1072/04 (postępowanie umorzone) i KM 2212/04 (postępowanie w toku).

Wierzycielami hipotecznymi H. B. i R. B. - właściciele nieruchomości gruntowej położonej w N. przy ul. (...), która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są Bank (...) S.A. Oddział w G., (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. i Skarb Państwa.

Wierzycielami hipotecznymi H. B. i P. B. - właściciele nieruchomości gruntowej położonej w N. przy ul. (...), która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. i Skarb Państwa – Prokuratura Rejonowa w G..

Wierzycielami hipotecznymi H. B. i P. B. - właściciele nieruchomości gruntowej położonej w N. przy ul. (...), która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: Bank (...) S.A. Oddział w G., Skarb Państwa i (...) sp. z o.o. z siedzibą w K..

Wierzycielami hipotecznymi H. B., R. B., Ł. B. i P. B. - właściciele nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości K. w gminie O., która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: Skarb Państwa – Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, Bank (...) S.A. Oddział w G., Skarb Państwa – Urząd Skarbowy w G., Skarb Państwa – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. i Skarb Państwa – Prokuratura Rejonowa w G..

Wierzycielami hipotecznymi H. B. i P. B. - właściciele nieruchomości gruntowej położonej w N. przy ul. (...), która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: Bank (...) S.A. Oddział w G., Skarb Państwa – Urząd Skarbowy w G., (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. i Skarb Państwa – Prokuratura Rejonowa w G..

Wierzycielami hipotecznymi H. B. i P. B. – użytkowników wieczystych nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości O. w gminie P., która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: (...) sp. z o.o. z siedzibą w K. i Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w S..

Wierzycielami hipotecznymi H. B., R. B., Ł. B. i P. B. – współwłaściciele nieruchomości gruntowych położonych w miejscowości C. w gminie K., w miejscowości G. w gminie K., w miejscowości M. w gminie K., która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: „(...)” sp. z o.o. z siedzibą w K., B. K., (...) sp. z o.o. w organizacji w C., (...) sp. z o.o. z P., Skarb Państwa - Sąd Okręgowy w S., M. S., (...) sp. jawna z siedzibą w S., Skarb Państwa – Urząd Skarbowy w G., (...) sp. z o.o. z siedzibą w S..

Wierzycielami hipotecznymi R. B., Ł. B. i P. B. – współwłaściciele nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości C. w gminie K., która ma założoną księgę wieczystą nr (...) są: (...) sp. z o.o. w S., Bank (...) S.A. Oddział w G., B. K., (...) sp. z o.o. z P., Skarb Państwa - Sąd Okręgowy w S., M. S., (...) sp. jawna z siedzibą w S., Skarb Państwa – Urząd Skarbowy w G., Skarb Państwa – Naczelnik Urzędu Skarbowego i Skarb Państwa – Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S..

W końcowej fazie postępowania powódka przedłożyła :

- odpis pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Gryficach z dnia 3 października 2012 r., prowadzącego egzekucję przeciwko R. B. i H. B. pod sygn. KM 1573/08 z wniosku Sądu Okręgowego w Szczecinie sygn. VIII GC 539/03 i VIII GCo 13/09. Komornik ten wskazał, że zadłużenie na rzecz wierzyciela wraz z kosztami wynosi 1.588.884,24. Wierzycielowi została do tej pory przekazana kwota 6.209,56 zł. Komornik poinformował, że prowadzi przeciwko dłużnikowi 45 spraw egzekucyjnych na łączną kwotę ponad 73.900.000 zł Obecnie egzekucja jest bezskuteczna. W najbliższym czasie komornik zamierza wyznaczyć II termin licytacji nieruchomości objętej KW (...)

- odpis pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G. z dnia 4 października 2012 r., prowadzącego egzekucję przeciwko R. B. pod sygn. KM 1887/08. Komornik ten wskazał, że aktualnie postępowanie egzekucyjne jest skuteczne tylko co do nieruchomości stanowiące własność dłużnika. Wysokość wierzytelności (...) na dzień 4.10.2012 r. wynosi 1.140.888,74 zł. Do dnia dzisiejszego nie wyegzekwowano żadnej kwoty. Obecnie komornik poinformował, że prowadzi przeciwko dłużnikowi 59 spraw egzekucyjnych na łączną kwotę ponad 83.072.000 zł.

- odpis postanowienia Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ł., prowadzącego pod sygn. KM 1059/08 postępowanie egzekucyjne przeciwko R. B. z wniosku (...) w W. o zapłatę kwoty 1.052.796,57 zł w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego po stwierdzeniu bezskuteczności egzekucji

- odpis pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. z dnia 17 października 2012 r., prowadzącego egzekucję przeciwko R. i H. B. z wniosku (...) w W. pod sygn. KM 22/11. Komornik poinformował, że prowadzi przeciwko dłużnikowi 13 spraw egzekucyjnych na łączną kwotę 40.496.701 zł. Wysokość wierzytelności (...) na dzień 17.10.2012 r. wynosi 1.049.633,86 zł plus koszty egzekucyjne. Aktualnie na rzecz wierzyciela jest prowadzona nadal egzekucja

Nadto Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 9 sierpnia 2005 r. została zawarta umowa darowizny pomiędzy H. B. i jej synami Ł. B. i P. B.. Stosownie do § 4 tej umowy H. B. darowała swoim synom Ł. B. i P. B. udziały wynoszące po 1/3 z przysługującego jej udziału wynoszącego 1/2 część w nieruchomości położonej w C., gmina K., składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 17,6531 ha, dla której to nieruchomości jest prowadzona przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych KW (...) oraz udziału 1/2 w nieruchomości rolnej, składającej się z działek (...), położonych w C., gmina K. oraz z działki położonej w M., gmina K. o łącznej powierzchni 1.027,6806 ha. dla której to nieruchomości jest prowadzona przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych KW (...). Pismem z dnia 25 stycznia 2011r (k. 55) strona powodowa cofnęła pozew w części żądania uznania za bezskuteczne tych umów. Wobec cofnięcia pozwu w tym zakresie Sąd zdecydował o umorzeniu postępowania co do żądania uznania za bezskuteczną wobec powoda czynności prawnej w postaci umowy darowizny udziału do 1/6 części w nieruchomościach, dla których Sąd Rejonowy V Wydział Ksiąg Wieczystych w G. prowadzi księgi wieczyste KW (...) oraz KW (...) – objętej aktem notarialnym Rep. A (...) z dnia 9 sierpnia 2005 r., dając temu wyraz z pkt. II wyroku.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo (...) w W. Oddziału Terenowego w S. okazało się zasadne w całości (z uwzględnieniem okoliczności, iż pismem z dnia 25 stycznia 2011r strona powodowa cofnęła pozew w części żądania uznania za bezskuteczne umowy objętej A numer (...) z dnia 9 sierpnia 2005 roku i dotyczącej udziałów w KW (...) oraz (...) i w tej części nastąpiło umorzenie postępowania), a podstawę żądań pozwu stanowił przepis art. 527 k.c. w związku z art. 531 § 2 k.c.

Sąd ten wskazał, że nie budzi wątpliwości, iż pozwany P. B. jest synem R. B. i H. B., co niewątpliwie świadczy o istnieniu pomiędzy tymi osobami stosunku bliskości, o którym stanowi art. 527 § 3 k.c., a warunkiem skuteczności skargi pauliańskiej powódki było więc wykazanie, iż P. B. nabywając od swoich rodziców, własność poszczególnych nieruchomości miał świadomość pokrzywdzenia wierzyciela oraz, że czynność ta doprowadziła do pokrzywdzenia wierzyciela. Nie było koniecznym więc badanie, czy pozwany jako osoba, na rzecz której nastąpiło przysporzenie wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności powinien wiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a w stosunku do pozwanego jako osoby bliskiej dłużnikowi znajduje zastosowanie domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c.

Według Sądu Okręgowego bezsprzecznie w niniejszej sprawie zaistniała również ta przesłanka przesądzająca o skuteczności wniesionej przez powódkę skargi pauliańskiej, a mianowicie świadomość dłużnika, iż działał z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż nie uszło uwadze sądu to, iż pozwany w toku całego postępowania dowodowego nie obalił domniemania wynikającego z powyższego przepisu prawa. Domniemanie prawne ustanowione w tym przepisie powoduje, że to na pozwanym ciąży obowiązek wykazania braku świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli. W ocenie Sądu Okręgowego pozwany P. B. nie sprostał temu obowiązkowi, a twierdzenia przez niego zaprezentowane są gołosłowne, gdyż nie znajdują potwierdzenia materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie.

Sąd ten dodał też, że zgodzić należy się z pozwanym, iż w związku z przeniesieniem na niego prawa własności przedmiotowych nieruchomości w drodze zawartych umów darowizny przeszedł na niego również obowiązek spłaty wierzytelności zabezpieczonych hipotekami ustanowionymi na tych nieruchomościach, jednakże zważyć należy też, że oddanie w drodze darowizny przez dłużnika powódki nieruchomości stanowi niewątpliwie uszczuplenie ich majątku kosztem wierzycieli, w tym - powódki.

Według sądu I instancji nie sposób też odmówić słuszności stanowisku powódki, zaprezentowanemu na ostatniej rozprawie w dniu 22 listopada 2012 r., że pozwany, jako właściciel wielu nieruchomości może teraz skorzystać z możliwości i prowadzić negocjacje z wierzycielami odnośnie zaspokojenia ich należności zachowując przy tym własność nieruchomości, a nadto uzyskiwać dochód ze składników będących jego własnością.

Zdaniem Sądu Okręgowego przyjąć należało, że P. B. jako obdarowany otrzymał korzyść majątkową w postaci nabycia prawa własności poszczególnych nieruchomości, będących przedmiotem tych umów, w tym ich udziałów, bez względu na fakt obciążających je praw rzeczowych w postaci licznych hipotek, z powyższego wynika, iż w związku ze zmianą zaistniała w majątku dłużników korzyść uzyskał ich syn jako osoba trzecia, a skutkiem tej czynności była niemożność zaspokojenia się powódki jako wierzyciela R. B. i H. B..

W sprawie znajduje bowiem zastosowanie art. 531 § 2 k.c. i w ocenie Sądu Okręgowego powódka udowodniła złą wiarę pozwanego, która polegała na świadomości istnienia okoliczności uzasadniających uznanie czynności pozwanego za bezskuteczne.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy uznał, iż zaistniały przesłanki do uznania za bezskuteczną w stosunku do powódki zaskarżonych umów darowizn z dnia 6 marca 2006 r. i z dnia 10 lipca 2007 r.

Dokonując ustaleń w tej materii Sąd Okręgowy wskazał, że oparł się przede wszystkim na zgromadzonym w sprawie materiale dokumentarnym, w tym orzeczeń sądowych i czynności prawnych sporządzonych w formie aktów notarialnych, powyższe dowody w sprawie zostały uznane za miarodajne i których autentyczności żadna ze stron nie kwestionowała.

Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe pozwanego o przesłuchanie wierzycieli hipotecznych na okoliczność określenia ich wierzytelności, bowiem fakt ten został wykazany za pomocą innych środków dowodowych, a mianowicie odpisów z ksiąg wieczystych poszczególnych nieruchomości, będących przedmiotem umów darowizn, z których jednoznacznie wynika zarówno określenie wierzycieli hipotecznych, jak i wysokość wierzytelności zabezpieczonych tymi hipotekami.

Sąd ten oddalił ponadto wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność rzeczywistej wartości rynkowej nieruchomości objętych pozwem, albowiem dowód ten był nieprzydatny dla potrzeb orzekania, albowiem ich wartość jest znana bądź z treści aktów notarialnych, bądź z postępowań egzekucyjnych, znana jest także wysokość obciążeń hipotecznych. W ocenie Sądu Okręgowego przeprowadzenie żądanego przez pozwanego dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy przyczyniłoby się tylko do przewleczenia postępowania i zwiększenia kosztów tego postępowania, a oddalenie wniosku dowodowego odbyło się bez szkody dla toczącego się postępowania.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w części tj. w zakresie punktu I i III wyroku i zarzucając mu :

1. naruszenie prawa materialnego - art. 527 § 1 i 2 kodeksu cywilnego poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że dokonane darowizny nieruchomości objętych księgami wieczystymi KW (...) i KW (...) prowadzonymi przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych, na rzecz pozwanego są czynnościami prawnymi powodującymi pokrzywdzenie wierzyciela oraz w wyniku których pozwany osiągnął korzyść majątkową.

2. naruszenie art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, iż majątek pozwanego w postaci nieruchomości objętych księgami wieczystymi KW (...) i KW (...) zaspokoi należności powódki.

3. naruszenie art. 232 zdanie pierwsze kodeksu postępowania cywilnego poprzez nieprzeprowadzenie wnioskowanego przez stronę pozwaną dowodu z opinii Komornika Sądowego w G. w zakresie możliwości zaspokojenia powódki z majątku pozwanego zapisanego w księgach wieczystych KW (...) i KW (...).

4. naruszenie art. 232 zdanie drugie kodeksu postępowania cywilnego poprzez nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z oświadczeń wierzycieli hipotecznych wymienionych w dziale IV ksiąg wieczystych KW (...) i KW (...) co do wysokości posiadanych przez nich wierzytelności zabezpieczonych hipotecznie i zestawienia wielkości tych wierzytelności z wartością nieruchomości określoną na dzień zamknięcia rozprawy.

5. pogwałcenie art. 3 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece poprzez przyjęcie, że prawa wierzycieli hipotecznych ujawnione w treści ksiąg wieczystych KW (...) i KW (...) prowadzonych przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych mogą nie istnieć.

6. naruszenie art. 316 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez oparcie wyroku o nieaktualny stan prawny nieruchomości, tj. nie wzięcie pod uwagę aktualnych obciążeń hipotecznych ciążących w treści ksiąg wieczystych KW (...) i KW (...) prowadzonych przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych, ujawnionych przed zamknięciem rozprawy.

7. naruszenie przepisów w zakresie opłat sądowych, gdzie w punkcie III wyroku zasądzono od pozwanego na rzecz strony powodowej zwrot w całości poniesionych kosztów postępowania pomimo braku uznania powództwa w całości.

W związku z wyżej wskazanymi zarzutami pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwanego, tj. oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji.

Ponadto pozwany wniósł o przeprowadzenie dowodów ze wskazanych dokumentów.

W uzasadnieniu wskazał, że uzyskanie ochrony przez powoda jako wierzyciela uzależnione jest od wykazania przez niego, że zostały spełnione następujące przesłanki:

1. dokonanie przez dłużnika ważnej czynności prawnej,
2. istnienie wierzytelności która ma podlegać ochronie,
3. pokrzywdzenie wierzyciela,
4. uzyskanie przez osobę trzecią korzyści majątkowej,
5. działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela,
6. wiedza lub możliwość - przy zachowaniu należytej staranności - dowiedzenia się przez osobę trzecią o pokrzywdzeniu wierzyciela.

Powyższe przesłanki powinny być spełniane kumulatywnie (wszystkie jednocześnie), a na gruncie niniejszej sprawy przez powódkę zostały wykazane jedynie dwie przesłanki wymienione w punktach 1 i 2 powyżej, natomiast nie sposób się zdaniem pozwanego zgodzić, że zostały spełnione przesłanki wskazane w punktach 3-6, przy czym zaznaczył, że to właśnie na powódce stosownie do treści art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. spoczywał ciężar udowodnienia ich zaistnienia.

Pozwany zaznaczył, że sporna jest okoliczność, czy doszło do pokrzywdzenia powodowego wierzyciela w rozumieniu instytucji skargi paulińskiej, jednakże nie można uznać, iż dłużnik stał się niewypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie, jeżeli wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności.

W takiej sytuacji pomiędzy czynnością, której uznania za bezskuteczną wobec siebie żąda powódka, a niewypłacalnością dłużnika brak jest szczególnego związku, o którym mowa w art. 527 § 2 k.c. Bez stwierdzenia zaś istnienia takiego związku brak podstaw do uwzględnienia powództwa o uznanie dokonanej czynności za bezskuteczną,

a istotne jest dla zbadania wystąpienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela ustalenie, czy w przypadku nie dokonania konkretnej czynności wierzyciel faktycznie zostałby zaspokojony - zdaniem pozwanego - nie.

Pozwany dodał, że wykazał w toku postępowania, że wielkość obciążeń hipotecznych na darowanych nieruchomościach znacząco przewyższa ich wartość, a zestawiając kwotę obciążenia nieruchomości można dojść do przekonania, iż hipoteki te zabezpieczają wierzycieli w wysokości w sposób znaczny przenoszącej wartość przedmiotowych nieruchomości - zatem w świetle art. 1025 k.p.c. należało uznać, iż w takim stanie rzeczy, gdyby nawet została przeprowadzona egzekucja ze spornych nieruchomości obciążonych hipotekami to wierzycielka nie uzyskalaby zaspokojenia w najmniejszym stopniu, albowiem plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji sporządza się z uwzględnieniem zasady uprzywilejowania jednych należności w stosunku do innych.

Z powyższego pozwany wywiódł, że niezależnie od tego czy dłużnicy R. i H. B. dokonaby przedmiotowej czynności darowizny składnikiem należącym do ich majątku, czy też nie, powodowa wierzycielka i tak nie mogłaby uzyskać zaspokojenia swojej wierzycielności, a zatem trudno jest w tym miejscu mówić o pokrzywdzeniu wierzyciela.

W konsekwencji można wg pozwanego uznać, iż zbycie pod tytułem darmym nieruchomości określonych w umowach darowizny nie doprowadziło powodowej wierzycielki do jej pokrzywdzenia w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., niezależnie bowiem od tego, czy nieruchomości te pozostawały w majątku rodziców pozwanego, czy też zostały zbyte, nie mogły stanowić one dla niego przedmiotu z którego mógłby zaspokoić, w całości lub części, swoją wierzycielność.

Pozwany zaznaczył, że podobne stanowisko przyjęła Prokuratura Rejonowa w G. w postanowieniu o zawieszeniu śledztwa z dnia 31 grudnia 2011 roku w sprawie Ds. 1165/11/Sp, która rozpatrywała między innymi zawiadomienie (...) w W. (powódki) o możliwości popełnienia przestępstwa przez R. i H. B. uregulowanego art. 300 k.k. W ocenie prokuratora rozporządzenie przez dłużników zajętych mieniem (w tym nieruchomości zapisanych w księgach wieczystych KW nr (...) i KW nr (...)) mogło nie mieć realnego wpływu na zaspokojenie wierzycieli, w szczególności zestawienia dochodzonych należności (uprzywilejowanych hipotecznie i innych na ww. nieruchomościach) z ceną możliwą do uzyskania z drogiej licytacji komorniczej. Wobec czego prokurator postanowił zawiesić śledztwo do momentu zakończenia wszystkich postępowań egzekucyjnych bowiem dopiero wtedy będzie można ustalić czy faktycznie doszło do pokrzywdzenia jakiegokolwiek wierzyciela.

Obecnie Prokuratura Rejonowa w G. ponownie umorzyła śledztwo dając wierzycielom możliwość skierowania prywatnego aktu oskarżenia. Z powyższego prawa powódka nie skorzystała.

Pozwany zaakcentował również, że w żadnym stopniu nie uzyskał korzyści majątkowej, gdyż przyjmując darowiznę od swoich rodziców przyjął na siebie obowiązek zapłaty za zobowiązania swoich rodziców, tj. spłaty obciążeń wynikających z licznych hipotek, które na dzień zamknięcia rozprawy wynosiły łącznie:

- 82.784.551,65 złotych ujawnionych w dziale IV księgi wieczystej KW nr (...) z czego 59.333.329,76 złotych obciąża udziały P. B.,

- 41.683.427,50 złotych ujawnionych w dziale IV księgi wieczystej KW nr (...) z czego 24.105.164,20 złotych obciąża udziały P. B. (szczegółowy wykaz poniżej), a zatem wysokość wpisów hipotecznych znacznie przewyższa wartość samej nieruchomości (całej), która w obecnie prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym została oszacowana na łączną kwotę 53.492.207,00 złotych, przy czym wartość 5/6 części nieruchomości zapisanej w KW nr (...) została wyceniona na kwotę 2.794.755,00 złotych, a nieruchomość zapisana w KW nr (...) została wyceniona jako całość na kwotę 50.697.452,00 złotych

Wskazał też, że jak wynika z aktualnego odpisu księgi wieczystej KW nr (...) w dziale IV księgi wieczystej na dzień zamknięcia rozprawy sądowej w niniejszej sprawie ujawnione były obciążenia hipoteczne.

Z powyższego według pozwanego wynika zasadny wniosek, że nie uzyskał on żadnej korzyści majątkowej z darowanej nieruchomości, bowiem w stosunku do nieruchomości prowadzone były postępowania egzekucyjne, jak również

nieruchomość ta obciążona jest licznymi hipotekami, które należy spłacić aby móc nieruchomością dysponować, w szczególności uzyskać korzyść majątkową. Podobna sytuacja zachodziła w stosunku do innych nieruchomości objętych powództwem.

Nadto twierdzenie, że dłużnicy R. i H. B. dokonując kwestionowane czynności prawne stali się niewypłacalni w większym stopniu przez co pokrzywdzili wierzyciela jakim jest powódka jest również chybione.

Pozwany podniósł, że przyjmując darowizny przejął na siebie obowiązek zwolnienia nieruchomości z obciążeń hipotecznych, a żaden z wierzycieli hipotecznych nie zwolnił pozwanego ze zobowiązania, zatem w przedstawionej wyżej sytuacji udowodniono, że nie zaistniała konieczna przesłanka uznania czynności prawnej za bezskuteczną, ponieważ obdarowany - pozwany - nie odniósł żadnej korzyści majątkowej i to w rozumieniu zarówno, jako relacja ceny do wartości rynkowej, jako prawo majątkowe przedstawiające pewną wartość, jak i przyrostu majątku, gdyż musi ten majątek w ten czy inny sposób spłacić.

Nadto na uwagę zasługuje również fakt, że wartość darowanych nieruchomości jest znacznie mniejsza od obciążeń hipotecznych na nich ciążących a więc twierdzenie powódki i potwierdzenie tego przez Sąd Okręgowy, że pozwany wskutek dokonanych czynności prawnych uzyskał określoną korzyść majątkową jest również chybione, gdyż sąd ten w orzeczeniu nie wskazuje o jakiej korzyści jest mowa.

Pozwany podał też, że sąd I instancji rozpatrując niniejszą sprawę w żadnym stopniu nie próbował dowiedzieć, że pozwany mógł dowiedzieć się, że w wyniku dokonania umowy darowizny mógł pokrzywdzić jakiegokolwiek z wierzycieli.

Z treści umów darowizny wynika, że na dzień jej dokonania wpisy prowadzonego postępowania egzekucyjnego na rzecz wierzyciela - powódki nie były ujawnione, i pozwany nie miał innej możliwości sprawdzenia czy powódka posiada względem R. i H. B. jakichkolwiek wierzytelności.

Według pozwanego Sąd Okręgowy wydając wyrok oparł go na niewłaściwie sformułowanych wnioskach płynących z niepełnego materiału dowodowego i w konsekwencji błędnie ustalonego stanu faktycznego.

Zdaniem pozwanego Sąd Okręgowy naruszył zapisy prawa materialnego - art. 527 § 1 i 2 kodeksu cywilnego poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że dokonane darowizny nieruchomości objętych księgami wieczystymi KW (...) i KW (...) prowadzonymi przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych i innymi prowadzonymi przez Sądy w G. i S., na rzecz pozwanego są czynnościami prawnymi powodującymi pokrzywdzenie wierzyciela oraz w wyniku których pozwany osiągnął korzyść majątkową.

Zdaniem pozwanego Sąd Okręgowy naruszył art. 233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, iż majątek pozwanego w postaci nieruchomości objętych księgami wieczystymi KW (...) i KW (...) i inne zaspokoje należności powódki, gdyż z zestawienia wartości rynkowej wyżej wskazanych nieruchomości z wartością ujawnionych obciążeń hipotecznych w treści prowadzonych ksiąg wieczystych prowadzi do wniosku, że powódka nie może liczyć na preferencyjne zaspokojenie swoich należności.

Naruszył również art. 232 zdanie pierwsze kodeksu postępowania cywilnego poprzez nieprzeprowadzenie wnioskowanego przez stronę pozwaną dowodu z opinii Komornika Sądowego w G. w zakresie możliwości zaspokojenia powódki z majątku pozwanego zapisanego w księgach wieczystych KW (...) i KW (...), nie wydał w tej sprawie żadnych zarządzeń ani też wniosku pozwanego nie oddalił.

Zdaniem pozwanego Sąd Okręgowy naruszył art. 232 zdanie drugie kodeksu postępowania cywilnego poprzez nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z oświadczeń wierzycieli hipotecznych wymienionych w dziale IV ksiąg wieczystych KW (...) i KW (...) co do wysokości posiadanych wierzytelności i zestawienia tych wierzytelności z wartością nieruchomości określoną na dzień zamknięcia rozprawy.

W ocenie pozwanego niezbędnym do wykazania pokrzywdzenia wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. winno być ustalenie wartości udziału przypadającego pozwanemu w nieruchomościach KW nr (...) i KW nr (...) i innych, i

zestawienie tej wartości z aktualnie wymagalnymi wierzytelnościami hipotecznymi (ustalonymi na dzień zamknięcia rozprawy). Tymczasem Sąd Okręgowy wg pozwanego ustalił jedynie wartość nieruchomości w oparciu o oświadczenia złożone w aktach notarialnych i stwierdził, że nie ma podstaw do dokonania wyceny, a winien on być z urzędu sprawdzić wysokość wierzytelności zabezpieczonych wpisami hipotecznymi, zażądać informacji w tym zakresie od wierzycieli hipotecznych i na tej podstawie wydać wyrok, natomiast na gruncie niniejszej sprawy takiego dowodu nie przeprowadzono.

Zdaniem pozwanego koniecznym staje się dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu zaoferowanych zgodnie z zasadą kontradiktoryjności przez strony procesu, z której wynikałoby, w jakiej kwocie wierzytelności zabezpieczone hipotecznie zostały spłacone, a w jakiej odpowiadają wysokości wskazanej we wpisie.

Nadto według pozwanego Sąd Okręgowy naruszył art. 316 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez oparcie wyroku o nieaktualny stan prawny nieruchomości, tj. nie wzięcie pod uwagę aktualnych obciążeń hipotecznych ciążących w treści ksiąg wieczystych KW (...) i KW (...) prowadzonych przez Sąd Rejonowy w G. Wydział Ksiąg Wieczystych i innych, ujawnionych przed zamknięciem rozprawy.

Nadto Sąd Okręgowy dokonał błędnego wyliczenia kosztów postępowania, bowiem zasądził zwrot całości poniesionych przez powódkę kosztów, przy czym nie uznał powództwa w całości za uzasadnione. Częściowe umorzenie postępowania przemawiać winno za częściowym zniesieniem kosztów postępowania pomiędzy stornami.

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wywiedziona przez pozwanego okazała się o tyle zasadna, iż dokonana w jej wyniku kontrola instancyjna orzeczenia wydanego przez Sąd Okręgowy, skutkowałą jego uchyleciem.

Orzekając w sprawie Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że obecnie sąd odwoławczy nie ogranicza się do kontroli sądu pierwszej instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a kontrolując prawidłowość zaskarżonego orzeczenia, pełni również funkcję sądu merytorycznego, który może rozpoznać sprawę od początku, uzupełnić materiał dowodowy lub powtórzyć już przeprowadzone dowody, a także poczynić samodzielnie ustalenia na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w I instancji.

Z drugiej jednak strony rozważając rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy Sąd Odwoławczy miał na uwadze iż zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. sąd drugiej instancji obligatoryjnie uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania w razie stwierdzenia nieważności postępowania (§ 2) a fakultatywnie - może uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (§ 4). Jakkolwiek skorzystanie ze sposobu rozstrzygnięcia przewidzianego w art. 386 § 4 k.p.c. pozostawiono uznaniu sądu drugiej instancji, to możliwość uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania jest ograniczona do sytuacji, gdy sąd ten uzna apelację za zasadną merytorycznie i jednocześnie stwierdzi brak podstaw do wydania orzeczenia reformatoryjnego. Innymi słowy, rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Oznacza to, że w pierwszej kolejności sąd drugiej instancji powinien dokonać zmiany orzeczenia sądu pierwszej instancji (orzec reformatoryjnie), a dopiero w dalszej kolejności - w razie wystąpienia przesłanek powołanych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. - uchylić wyrok i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (orzec kasatoryjnie). Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinny stanowić regułę, albowiem przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania znacznie przedłuża czas postępowania dowodowego.

Jednakże w niniejszej sprawie nie było możliwości wydania orzeczenia reformatoryjnego z uwagi na nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy.

Nierozpoznanie istoty sprawy - w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. - oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (wyrok SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22 oraz niepubl. wyrok SN z dnia 4 sierpnia 1999 r., II CKN 498/99 i postanowienie SN z dnia 25 sierpnia 1999 r., III CKN 527/99).

Obydwie powyższe sytuacje zaistniały w niniejszej sprawie i zostały stwierdzone przez Sąd Apelacyjny.

Również uzasadnienie zaskarżanego orzeczenia praktycznie w żaden sposób nie czyni zadość wymogom określonym w art. 328 § 2 k.p.c., zgodnie z którym uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Z ujęcia redakcyjnego art. 328 § 2 k.p.c. wynika, że punktem wyjścia dla przedstawienia w motywach pisemnych uzasadnienia wyroku koncepcji prawnej rozstrzygnięcia sprawy powinny być poczynione ustalenia faktyczne. Ustalenia mają zaś odpowiadać postulatowi jasności i kategoryczności. W uzasadnieniu wyroku musi znaleźć odzwierciedlenie dokonany wybór określonych przepisów, ustalenie w drodze wykładni ich znaczenia i zastosowanie norm prawnych w związku z poczynionymi ustaleniami faktycznymi. Nie można dokonać analizy, czy sąd prawidłowo ocenił materiał dowodowy, jeżeli ocena ta nie została przedstawiona w uzasadnieniu orzeczenia (nie wskazano, jakich ustaleń sąd dokonał i na podstawie jakich dowodów oraz dlaczego nie uwzględnił niektórych dowodów, odmawiając im wiary lub mocy dowodowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2005 roku I UK 49/05).

W wyroku z dnia 14 listopada 2001 r., (II CKN 459/99) Sąd Najwyższy wskazał, że kodeks postępowania cywilnego przewiduje - w toku procesu decyzyjnego, którego ostatecznym rezultatem jest wydane orzeczenie - określoną chronologię zdarzeń, w ramach której cały proces myślowy, a następnie decyzyjny kończy się sporządzeniem sentencji orzeczenia. Pisemne uzasadnienie stanowi w istocie ujęte w ramy proceduralne (art. 328 § 2 k.p.c.) sprawozdanie z tego zakończonego procesu myślowego i decyzyjnego, a w wyroku z dnia 15 lipca 2011 r. sygn. I UK 325/10 wskazał, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych przypadkach, w których treść uzasadnienia orzeczenia Sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia. Przyjmuje się, że dla skuteczności zarzutu obraży art. 328 § 2 k.p.c., konieczne jest stwierdzenie na tyle poważnych uchybień konstrukcyjnych uzasadnienia zapadłego wyroku, które uniemożliwiłoby faktyczną kontrolę instancyjną tego orzeczenia.

Niestety z powyższym mamy również do czynienia w niniejszej sprawie, albowiem jak wskazuje analiza uzasadnienia sporządzonego przez Sąd I instancji, to nie spełnia ono w zdecydowany sposób powyżej przedstawionych i opisanych kryteriów, trudno oprzeć się wrażeniu, że w uzasadnieniu postawiono jedynie akcent na ponowne przytoczenie części ustaleń stanu faktycznego (i to tych bezspornych), na zacytowanie teoretycznych rozważań w związanych z instytucją skargi paulińskiej, a nie skupiono się na ustaleniu właściwego stanu faktycznego i jego prawidłowej subsumpcji do konkretnej, prawnej podstawy żądania powódki.

Pozwany P. B. od samego początku, bo już w odpowiedzi na pozew, (a następnie konsekwentnie przez całe postępowanie) podnosił, że przyjmując darowiznę, objętą aktem notarialnym A (...) przyjął na siebie obowiązek zapłaty za zobowiązania rodziców wynikające z licznych hipotek, które wynoszą ponad 34.000.000 zł., ponadto w dniu zawarcia umowy darowizny były prowadzone egzekucje komornicze na łączną kwotę przewyższającą 10.000.000 zł.

Ponadto pozwany podniósł, że przyjmując darowiznę objętą aktem notarialnym A (...) przyjął na siebie obowiązek zapłaty za zobowiązania rodziców wynikające z licznych hipotek, które wynoszą ponad 16.000.000 zł. Ponadto w dniu zawarcia umowy darowizny były prowadzone egzekucje komornicze na łączną kwotę przewyższającą 2.800.000 zł.

Co istotne pozwany podkreślał i szczególnie akcentował przy tym to, że brak jest szczególnego związku pomiędzy niewypłacalnością dłużnika, o którym mowa w art. 527 § 2 k.c., a kwestionowanymi czynnościami przez powódkę, gdyż w jego ocenie nie można uznać, iż dłużnik stał się wypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego, czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie, wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności, o czym świadczy pismo Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G., z którym wymienieni są wierzyciele hipoteczni korzystający z pierwszeństwa zaspokojenia przed wierzycielami takimi, jak powódka.

Nadto w swoim piśmie z 27 grudnia 2011 r. pozwany m.in. podniósł, że odnośnie umowy darowizny objętej aktem notarialnym A (...) w części dotyczącej KW (...) wartość obciążeń hipotecznych znacznie przewyższa wartość samej nieruchomości (która została określona w opisie i oszacowaniu dokonanym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G.), podobnie się ma w odniesieniu do umowy darowizny objętej : aktem notarialnym A (...) w części dotyczącej KW (...), aktem notarialnym A (...) w części dotyczącej KW (...) (wartość tej nieruchomości, została określona w opisie i oszacowaniu dokonanym przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w G.), objętej aktem notarialnym A (...) w części dotyczącej KW (...)

Jednocześnie pozwany podniósł, że przyjmując darowiznę stał się dłużnikiem rzeczowym w szczególności wierzycieli hipotecznych, którzy nie zwolnili go z zobowiązania.

Odnosząc się natomiast do meritum apelacji należy wskazać, że strona pozwana w jej uzasadnieniu podniosła, że w sprawie była sporna okoliczność, czy doszło do pokrzywdzenia powodowego wierzyciela w rozumieniu instytucji skargi paulińskiej, jednakże nie można uznać, iż dłużnik stał się niewypłacalny w większym stopniu, jeżeli niezależnie od tego czy dokonał określonej czynności rozporządzającej składnikiem należącym do jego majątku, czy też nie, jeżeli wierzyciel i tak nie może uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności.

Według pozwanego w takiej sytuacji pomiędzy czynnością, której uznania za bezskuteczną wobec siebie żąda powódka, a niewypłacalnością dłużnika brak jest szczególnego związku, o którym mowa w art. 527 § 2 kc, a bez stwierdzenia istnienia takiego związku brak podstaw do uwzględnienia powództwa o uznanie dokonanej czynności za bezskuteczną - istotne jest dla zbadania wystąpienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela ustalenie, czy w przypadku nie dokonania konkretnej czynności wierzyciel faktycznie zostałby zaspokojony.

Sąd Apelacyjny w całości podziela powyższe teoretyczne rozważania poczynione przez pozwanego.

Zresztą prawidłowe są też rozważania teoretyczne poczynione przez sąd I instancji odnoszące się do tego, kiedy czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli , zwłaszcza podkreślenie przez ten sąd, że w orzecznictwie przyjmuje się powszechnie, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku.

Nadto zasadnie przyjął też Sąd Okręgowy, że warunkiem skuteczności skargi pauliańskiej powódki było więc wykazanie, iż P. B. nabywając od swoich rodziców, własność poszczególnych nieruchomości miał świadomość pokrzywdzenia wierzyciela oraz, że czynność ta doprowadziła do pokrzywdzenia wierzyciela, nie było koniecznym więc badanie, czy pozwany jako osoba, na rzecz której nastąpiło przysporzenie wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności powinien wiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdyż w stosunku do pozwanego jako osoby bliskiej dłużnikowi znajduje zastosowanie domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c.

W świetle powyższych rozważań oraz ustaleń stanu faktycznego trudno zrozumieć, czym kierował się Sąd Okręgowy podnosząc w swoim uzasadnieniu, że : „ w sprawie znajduje bowiem zastosowanie art. 531 § 2 k.c. i w ocenie Sądu powódka udowodniła złą wiarę pozwanego, która polegała na świadomości istnienia okoliczności uzasadniających uznanie czynności pozwanego za bezskuteczne”.

Po dość obszernym, teoretycznym wstępie sąd I instancji ograniczył się w sferze merytorycznych rozważań jedynie do samego jakże lakonicznego stwierdzenia (nie czyniącego zadość wymogom powoływanemu powyżej art. 328 § 2 kp.c.), że bezsprzecznie w niniejszej sprawie zaistniała również ta przesłanka przesądzająca o skuteczności wniesionej przez powódkę skargi pauliańskiej, a mianowicie świadomość dłużnika, iż działał z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż pozwany w toku całego postępowania dowodowego nie obalił domniemania wynikającego z powyższego przepisu prawa i nie wykazał (pomimo ciążącego nań obowiązku) braku świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli.

Podobne uwagi i zastrzeżenia należy wnieść do tej części uzasadnienia sądu I instancji, w której stwierdził, że należy zgodzić się z pozwanym, iż w związku z przeniesieniem na niego prawa własności przedmiotowych nieruchomości w drodze zawartych umów darowizn przeszedł na niego również obowiązek spłaty wierzytelności zabezpieczonych hipotekami ustanowionymi na tych nieruchomościach -jednakże zważyć należy też, że oddanie w drodze darowizny przez dłużnika powódki nieruchomości stanowi niewątpliwie uszczuplenie ich majątku kosztem wierzycieli, w tym - powódki.

Niestety w rozważaniach sądu I instancji zabrakło podania chociażby jakiegokolwiek argumenty, który by wskazywał na czym ten sąd się opierał uznając, że oddanie w drodze darowizny przez dłużnika powódki nieruchomości stanowiło niewątpliwie uszczuplenie jego majątku kosztem powódki.

Podobne uwagi nasuwają się też do stwierdzenia Sądu Okręgowego, że nie sposób też odmówić słuszności stanowisku powódki, zaprezentowanemu na ostatniej rozprawie w dniu 22 listopada 2012 r., że pozwany jako właściciel wielu nieruchomości może teraz skorzystać z możliwości i prowadzić negocjacje z wierzycielami odnośnie zaspokojenia ich należności zachowując przy tym własność nieruchomości, a nadto uzyskiwać dochód ze składników będących jego własnością.

Brak argumentacji powyższych stanowisk praktycznie uniemożliwiają Sądowi Apelacyjnemu merytoryczne odniesienie się do nich – skoro nie można prześledzić procesu myślowego, który doprowadził do wysnucia powyższych wniosków, będących przy tym w opozycji do tego, co podnosił pozwany odnośnie wartości nieruchomości i ciążących na nich obciążeniach.

Sąd Okręgowy opierając się na powyższych bardzo ogólnych i lakonicznych stwierdzeniach uznał, że P. B. jako obdarowany otrzymał korzyść majątkową w postaci nabycia prawa własności poszczególnych nieruchomości, będących przedmiotem tych umów, w tym ich udziałów, bez względu na fakt obciążających je praw rzeczowych w postaci licznych hipotek. – z powyższego wynika, iż w związku ze zmianą zaistniałą w majątku dłużników korzyść uzyskał ich syn jako osoba trzecia, a skutkiem tej czynności była niemożność zaspokojenia się powódki jako wierzyciela R. B. i H. B..

Powyższy pogląd sądu I instancji z przyczyn wskazywanych i opisywanych powyżej również nie poddaje się merytorycznej analizie. – w szczególności bardzo brakuje argumentacji dotyczącej przyczyn dla których uznano, że bez względu na fakt obciążających przedmiot darowizn praw rzeczowych w postaci licznych hipotek skutkiem umów darowizny była niemożność zaspokojenia się powódki jako wierzyciela R. B. i H. B..

Nadto Sąd Okręgowy podniósł, że to na pozwanym ciążył obowiązek wykazania braku świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli, który nie sprostął temu obowiązkowi, a twierdzenia przez niego zaprezentowane są zdaniem tego sądu gołosłowne, gdyż nie znajdują potwierdzenia w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie.

Powyższy wniosek, zwłaszcza w zakresie gołosłowności twierdzeń pozwanego sąd I instancji wyprowadził pomimo tego, że sam oddalił wnioski dowodowe pozwanego o: przesłuchanie wierzycieli hipotecznych na okoliczność określenia ich wierzytelności, bowiem fakt ten został wykazany za pomocą innych środków dowodowych, a mianowicie odpisów z ksiąg wieczystych poszczególnych nieruchomości, będących przedmiotem umów darowizn, z których jednoznacznie wynika zarówno określenie wierzycieli hipotecznych, jak i wysokość wierzytelności zabezpieczonych tymi hipotekami oraz o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność rzeczywistej

wartości rynkowej nieruchomości objętych pozwem, albowiem dowód ten był nieprzydatny dla potrzeb orzekania, albowiem ich wartość jest znana bądź z treści aktów notarialnych, bądź z postępowań egzekucyjnych, znana jest także wysokość obciążeń hipotecznych.

Sąd Okręgowy dodał też, że przeprowadzenie żądanego przez pozwanego dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy przyczyniłoby się tylko do przewleczenia postępowania i zwiększenia kosztów tego postępowania, a oddalenie wniosku dowodowego odbyło się bez szkody dla toczącego się postępowania.

Jednocześnie Sąd Okręgowy, wbrew ustawowemu obowiązkowi zaniechał analizy i oceny materiału dowodowego, który sam dopuścił, a zwłaszcza z odpisów z ksiąg wieczystych poszczególnych nieruchomości, jak i dokumentów obrazujących tok poszczególnych postępowań egzekucyjnych.

Analizując tok postępowania sądu I instancji można dojść do wniosku, że sąd ten praktycznie w żaden sposób nie zapoznał się, nie przeanalizował i nie ocenił dokumentów załączonych do akt sprawy przez strony.

Sąd Najwyższy w wyroku z 15 czerwca 2007 r., sygn. II CSK 93/07 uznał m.in., że z uwagi na to, że "majątkiem" podlegającym egzekucji jest tylko majątek czynny, obliczając dla celów art. 527 § 1 i 2 k.c. majątek dłużnika, który mógłby podlegać egzekucji na rzecz skarżącego wierzyciela, należy odliczyć od niego wartość hipoteki obciążającej nieruchomość i tak określony majątek poddać ocenie w zakresie wskazanym w art. 527 § 2 k.c. Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. wartość nieruchomości będącej przedmiotem zaskarżonej czynności i stan jej obciążenia, powinny być ustalone na chwilę orzekania. Istotne dla oceny przesłanki pokrzywdzenia jest, czy z wartości nieruchomości pozostającej po odliczeniu hipoteki, wierzyciel mógłby zaspokoić się w całości lub w części. Jeżeli tak, sprzedaż nieruchomości należy uznać za zdziałaną z pokrzywdzeniem wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., co uzasadnia uznanie czynności tej w całości za bezskuteczną w stosunku do wierzytelności skarżącego wierzyciela.

W uzasadnieniu wskazano też, że okoliczność, iż zaskarżoną czynnością prawną jest sprzedaż nieruchomości obciążonej hipoteką na rzecz innego wierzyciela, może mieć w świetle art. 527 § 1 i 2 k.c. znaczenie jedynie dla ogólnej oceny, czy czynność ta była dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, pokrzywdzenie to występuje bowiem wówczas, gdy na skutek zaskarżonej czynności dłużnik stał się niewypłacalny, albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed jej dokonaniem (art. 527 § 2 k.c.), a zabezpieczony hipoteką dług wobec innego wierzyciela, zmniejsza majątek dłużnika przeznaczony do egzekucji na rzecz pozostałych wierzycieli.

Z kolei Sąd Najwyższy w swoim orzeczeniu z 29 września 2011 r., sygn..IV CSK 99/11 wskazał, że o istnieniu pokrzywdzenia można mówić, gdy porównanie wartości sprzedanego prawa i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi, zabezpieczonych hipotekami na sprzedanym prawie, prowadzi do wniosku o niemożności zaspokojenia się powoda chociażby w części.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podał m.in., że: przy zarzucie pozwanego braku związku pomiędzy kwestionowaną czynnością prawną a pokrzywdzeniem (jako następstwa obciążających sprzedane prawo hipotek o wartości większej niż sama wartość prawa), pominięcie dowodu mogącego ten zarzut czynić uzasadnionym, prowadzi do wniosku, że stan faktyczny nie został ustalony w sposób pozwalający na prawidłowe zastosowanie prawa materialnego, które może być zastosowane prawidłowo dopiero wówczas gdy pozwalają na to niezbędne ustalenia faktyczne, a brak ustalenia istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności nie pozwalał przyjąć, że wystąpiły wszystkie przesłanki niezbędne dla udzielenia wierzycielowi ochrony w trybie skargi pauliańskiej (...) że dla stwierdzenia wystąpienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela istotne jest ustalenie, czy w przypadku niedokonania konkretnej, kwestionowanej powództwem czynności, wierzyciel zostałby zaspokojony, powinno być przez ten Sąd uzupełnione dalszymi rozważaniami. Uwzględnić bowiem należało, że wierzyciel, którego wierzytelność została zabezpieczona hipoteką na nieruchomości dłużnika, korzysta z pierwszeństwa w zaspokojeniu z sumy podlegającej podziałowi. Gdyby zatem sprzedaży prawa wieczystego użytkowania nie dokonano, a egzekucja należności powoda zmierzała do zaspokojenia z tego właśnie prawa, organ prowadzący egzekucję musiałby uwzględnić wierzytelności zabezpieczone hipotekami; wierzyciele hipoteczni mieliby pierwszeństwo w zaspokojeniu z ceny uzyskanej ze sprzedaży.

Powyższy pogląd Sadu Najwyższego, jak i przytoczoną na jego poparcie szeroką i wyczerpującą argumentację Sąd Apelacyjny w całości podziela, uznając ją tym samym za własną, bez konieczności jej powielania.

W oparciu o całokształt powyższych rozważań Sąd Apelacyjny uznał, że sąd I instancji, zgodnie z żądaniem pozwanego powinien był porównać wartości rynkowej nieruchomości (darowanych w niej udziałów), stanowiącej podstawę oszacowania w egzekucji i wysokości niespłaconego zadłużenia zabezpieczonego hipotekami, co pozwoliłoby ocenić, czy powódka, kontynuując wszczętą przez siebie egzekucję i kierując ją do przedmiotowych nieruchomości uzyskalby zaspokojenia swojej wierzytelności, a więc ocenić, czy dokonana czynność darowizn istotnie krzywdziło wierzyciela, czy zaistniał wymagany ustawą związek przyczynowy, o którym była mowa we wcześniejszej części uzasadnienia.

Nic nie uchylało w okolicznościach niniejszej sprawy obowiązku Sądu Okręgowego rozważenia istnienia pokrzywdzenia, o którym można mówić gdy porównanie wartości darowanych praw i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi, zabezpieczonych hipotekami na darowanych prawach.

Jeżeli wyniku powyższych czynności okazałoby się, że powód nie mógłby uzyskać zaspokojenia, uzasadniałoby to wniosek o braku jego pokrzywdzenia.

Mając na uwadze całokształt poczynionych powyżej rozważań należało uznać, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, a ewentualne rozpoznanie go przez Sąd Apelacyjny spowodowałoby, że strony pozbawiono by w zakresie podnoszonego stwierdzenia braku istnienia stanu pokrzywdzenia po stronie wierzyciela jednej z instancji, w sytuacji, gdy zgodnie z art. 78 i art. 176 Konstytucji postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

Tym samym Sąd Apelacyjny uznał, iż nie jest uprawniony do merytorycznego rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, zwłaszcza wydania orzeczenia reformatoryjnego. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd orzekający mając na uwadze m.in. poczynione powyżej zastrzeżenia winien w szczególności w sposób prawidłowy i wyczerpujący odnieść się do wszystkich twierdzeń oraz argumentacji stron, w tym zwłaszcza do twierdzeń podnoszonych przez pozwanego, co do istnienia w sprawie przesłanek zastosowania instytucji skargi pauliańskiej, a w szczególności braku pokrzywdzenia wierzyciela (i konsekwencji z tym związanych) – winien sąd rozstrzygnąć i właściwie uzasadnić, na jaką chwilę ma nastąpić ustalenie istnienia bądź nieistnienia stanu pokrzywdzenia powoda.

Uwadze Sądu Okręgowego nie może przy tym ująć uwadze i jest on zobowiązany objąć swoimi rozważaniami również kwestie wzajemnego stosunku pomiędzy zasadą pierwszeństwa wynikającą z art. 532 k.c., a regulacją wynikającą z art. 1025 punkt 5 k.p.c oraz art. 1026 § 1 k.p.c tj. w jaki konkretnie sposób, w jakiej kolejności i w jakiej wysokości będzie ewentualnie zaspokajany wierzyciel pauliański i wszyscy wierzyciele hipoteczni.

Powyższe należy w sposób dokładny i wyczerpujący odnieść do każdego z postępowań egzekucyjnych, na które powołują się strony oraz do każdego z wierzycieli hipotecznych związanych z przedmiotowymi umowami darowizn.

Jednocześnie Sąd orzekający powinien mieć baczenie i dać temu właściwy wyraz w swoim uzasadnieniu jak rozkłada się zgodnie z art. 6 k.c ciężar dowodu wykazania poszczególnych okoliczności, na które powołuje się każda ze stron niniejszego postępowania.

Nadto sąd I instancji powinien przeprowadzić i ocenić postępowanie dowodowe w sposób zgodny z wymogami procedury cywilnej w tym zakresie i odnieść się do wszystkich wniosków dowodowych stron, w tym też tych złożonych w postępowaniu apelacyjnym

Powinien również, co wymaga szczególnego podkreślenia sporządzić uzasadnienie zgodnie ze wszystkimi zasadami określonymi w art. 328 2 k.p.c., nie może mieć miejsca takie sporządzenie uzasadnienia jak te dokonane przez Sąd Okręgowy, a ocenione przez sąd odwoławczy.

Na marginesie można dodać, że w wyroku Sądu Okręgowego w punkcie I.9 nie wskazano, przez kogo ta czynność prawna została dokonana.

Biorąc pod uwagę powyższy Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok (z uwagi na zaskarżenie wyroku jedynie w punkcie 1 i 3 , to uchylenie wyroku objęło jedynie tę część, a nie dotyczy ono rozstrzygnięcia z punktu 2 wyroku, które jako niezaskarżone uprawomocniło się już) i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.).

D. Ryszał W. Kaźmierska E. Buczkowska – Żuk